

ma. Kje pa je drugi del kulturnega problema? Kje so drugi problemi? Kje je sociološka definicija naroda, kje ideologija?

To, kar nam je podal tov. R. kot narodnostni program, ni program. Bilo bi to komaj del programa, če ne bi šepalo na toliko materialnih in formalnih napakah, kakor sem dokazal v prvem delu svoje razprave.

Po vsem tem mi je nerazumljivo, kako naj si tolačim še zadnji apel »našega programa«:

»Učitelj bodi prepojen z najširšim demokratizmom.«

Pa menda vendar ne misli avtor, da bomo iskali v njegovem programu še demokratizem. Ubogi demokratizem, če bi se moral naslanjati na take programe. Ta demokratizem na tem mestu je gotovo porodila želja, pokazati svetu z enim udarcem, da smo narodni in demokratični.

H koncu naj še omenim, da si bosta morala slovenski učitelj in slovenska učiteljica poiskati že kak drug program, če bosta hotela koristiti narodu svojemu in sebi.

Jaz pa vlagam na tem mestu v imenu vseh učiteljev, ki mislijo s svojo glavo in ne z glavo kakega demagoškega političnega dnevnika, protest, da bi se imenoval tak monsturni, »naš program«. Dolžan sem to svoji časti.

Še enkrat — učiteljski pari.

(S Štajerskega.)

Naslednji članček je bil sicer že pravljen za objavo pred porazdelitvijo draginjske doklade za leto 1914., toda porinil sem ga nazaj v predal, ker je izdal naš generalni predsednik povelje: »Bei Fuß!« Navzlic temu pa še članek vendarle ni izgubil prav nič na aktualnosti, za to ga priobčujem danes.

Pri porazdelitvi draginjske doklade v znesku 1.200.000 K učiteljem na Štajerskem se bo pač moralo strogo paziti, da se ne bo nikomur storila krivica, da ne bo nihče prikrajšan. Pri porazdelitvi draginjske doklade za leto 1913. pa se je gledalo na to, da pride v vsako gospodarstvo (Haushalt) vsajena podpora. — Vsi vemo, da je porazdelitev šol v plačilne razrede glede osnovne plače krivična, veliko več bi morali dobivati vsi učitelji in učiteljice osnovno plačo enakomerno po službenih letih, draginjske doklade pa posebej po krajevnih razmerah, kakor je to pri državnih uradnikih. Zakaj nihče ne more trditi, da bi bile draginjske razmere povsod enake. Pa to je stvar, ki se bo morala natančneje razmotrivati, ko pojde za definitivno regulacijo naših plač. (Torej, sedaj!) Vsekakor pa se mi zdi porazdelitev iz leta 1907. pravičnejša od one iz leta 1913., ko se je kategorija omoženih učiteljev kratkomalo črtalo. Reklo se je: »Tiho! Vzemite, kar se vam nudi!« In res je bilo vse tiho in mirno — na videz! Toda sedaj, ko smo prišli v enak položaj, sedaj bi bilo pač neumestno, ako bi se prizadeti ne oglašili, osobito ker se je bati, da bi enako postopanje kakor pri porazdelitvi 300.000 K za leto 1913. ne postalo princip. (Ta bojazen se je izkazala kot opravičena, omožene učiteljice so 1914 zopet prikrajšane, zapostavljene!) V ilustracijo, kako krivično je bilo postopanje pri porazdelitvi drag. doklade leta 1913., naj navedemo sledeče:

Neki tovariš je poročen, torej mu gre (za leto 1913.) po znanem ključu 120 K; njegova žena pa, ki živi od njega sodniško ločena, in ki ji je sodnija pripisala vzgojo in oskrbovanje dveh otrok, od katerih eden bo ostal zaradi bolezni vse življenje siromak, ona pa — sirota — ne bo dobila nič. Enaka krivica se je zgodila leta 1907. in letos (1913) učiteljicam vdovam, ki leta 1907. niso dobile nič, letos pa kakor neomožene učiteljice, dasi morajo navadno po enega ali več otrok, same oskrbovati. Nasprotno pa n. pr. dobi neki učitelj, ki si je priženil veleposestvo in nima nič otrok in ki ima, kakor mi je zadrževal njegov tovariš: »eine firstliche eingerichtete Wohnung«, nagrado 120 K. Nikakor ne tajim, da bi se takim učiteljskim družinam, kjer zasluži samo eden, in ki nimajo nobenega drugega imetja ali drugih postranskih dohodkov, ne godilo primerno slabše od onih, kjer »vlečeta« oba, ali pa je še več ali manj privatnega imetja. Toda draginjske doklade so namenjene vsem definitivnim učiteljem in učiteljicam in torej nikakor ne gre, da bi se gotova kategorija od draginjske doklade izključila (ali pa prikrajšala, kakor se je to letos zgodilo.)

Omožena učiteljica je uradna oseba. Kot taka je podvržena državnim in deželnim zakonom. V nemoteno izpolnjevanje njenih dolžnosti mora imeti kot gospodinja nadomestilo: kuharica, pestunjo. To stane mnogo denarja. Kot uradnici ni vseeno, kako se oblači, ona mora plačevati za svojo osebo dohodninski davek,

pokojninske prispevke, plačilne naloge, se mora udeleževati uradnih konferenc, plačevati udmino pri stanovskih društvih, njena izobrazba zahteva drugačne duševne hrane, kakor jo nudi n. pr. Mohorjeva družba, njen poklic zahteva, da se udeležuje najrazličnejših narodnih prireditvev, shodov in predavanj ter da je članica krajnih, okrajnih, deželnih in občeslovenskih stanovskih in narodnih organizacij. Vse to mora plačevati iz svoje plače, kakor mož - učitelj zase iz svoje; iz obojne plače pa se morajo poravnati stroški za gospodinjstvo in za deco. Prvo imenovanih izdatkov nima učiteljeva soproga — ne učiteljica in ne samska učiteljica, vsi drugi izdatki pa so za vse učitelje enaki.

Neštetokrat pa mora omožena učiteljica seči tudi v žep, kadar pobirajo med domačini za kako domačo tombolo, za srečolov, za kako veteransko zastavo, za potrebno gasilsko orodje, za Rdeči križ, za pogorelce, za sirotinski sklad, za božičnice, za šolarske veselice itd. itd. itd.

Kdo, kdo pa tukaj dela razliko med omoženo in neomoženo učiteljico, med učiteljskimi in neučiteljskimi pari? Kje so tisti ljudje, ki pustijo omoženo učiteljico v takih slučajih v stran? Kje so tiste trgovine, ki prodajajo omoženim učiteljicam ceneje nego neomoženim? Kje so tiste knjigarne, ki upoštevajo to razliko? Kje so tiste modistke, ki dovoljujejo omoženim popuste? Kje so tiste postave, tiste oblasti, ki zahtevajo od omožene učiteljice manj dela nego od neomožene!?

Po zakonu iz leta 1899. se smejo učiteljice moštiti le z dovoljenjem dež. šol. sveta. Stalna točka v teh prošnjah se glasi približno: Auch erblicken beide in ihrer Verbindung eine Erleichterung... eine Besserung etc. Dano dovoljenje je torej nekaj bene, ki ga daje dež. š. svet učiteljskim parom. Tu pa pride Lehrerbund in drugi: »Omoženim učiteljicam nič (1913), ali pa: omoženim manj (1914); tiho! Vzemite, kar se vam da!« Ali ni to ironija — prokleta krivica?!

Sedaj, ko stojimo neposredno pred definitivno regulacijo naših plač, se moremo strniti vsi učiteljski pari, da se ne bodo zapostavljale pravice naših sprog-učiteljic. Na sedanjo regulacijo čakamo že 15 let in še ni sigurno, kdaj jo dobimo. Bogve, kdaj bo pozneje zopet katera. Marsikateri učitelj, marsikatera učiteljica bo že v pokoju; zatorej: kar si bomo sedaj priborili, to bomo imeli! V ta namen je potrebno:

1. Da vsi učiteljski pari (omožene učiteljice) istega okraja čimprej stopijo v medsebojni razgovor;

2. da se poveri zastopstvo interesov omoženih učiteljic pri Zvezi in Lehrerbundu odborniku slednjih dveh korporacij, ki ima tudi učiteljico za ženo (to je tov. E. Slanc pri Bundu in J. Tomažič pri Zvezi);

3. da le ta stopita v zvezo z nemškimi omoženimi učiteljicami. —c.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj zboruje dne 1. marca t. l. ob 11. uri dopoldne v šoli v Brežicah. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika. 2. Dopisi in društvene zveze. 3. Volitev delegatov za letošnje zasedne zborovanje v Mariboru. 4. Predavanje tov. Supana o njegovem potovanju po Švici (s skioptičnimi slikami). 5. Slučajnosti.

Šolska vodstva se prosijo, da pobe-rejo prispevke za obrambni sklad (po 1 krono) in jih pošljejo društvenemu načelniku. Obilne udeležbe pričakuje odbor.

Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer je zborovalo v četrtek, dne 12. svečna, pri Sv. Križu. Zbralo se je v kljub mrazu in slabi poti lepo število tovarišev, ki so se pač vsi zavedali, da ne zadostuje da smo člani le na papirju, da plačamo vsako tisto z bolj ali manj prijaznim obrazom tiste 4 krcnice, ampak da je treba tudi posegati v društveno zborovanje.

Tov. predsednik se je spominjal uvodoma dragega nam tovariša, nadučitelja Josipa Sterniša, ki ga danes ni več med nami. Pokojnik nam je bil vedno zvest tovariš, ki je v kljub visoki starosti rad zahajal med nas. V svojem življenju je mož mnogo doživel, z vztrajnostjo in marljivostjo se je povpel od navadnega vojaka do nadučitelja. Prijazen in gostoljuben, si je pridobil mnogo prijateljev. Med ljudstvom je bil jako priljubljen, to je svedočila ogromna množica, ki ga je spremila k zadnjemu počitku. Blag mu spomin! Sklenilo se je, da se pošlje družbi Sv. C. in M. 15 K namesto venca na njegov grob. Izvolilo se je tudi odsek, ki bo skrbel, da se postavi pokojnemu spomenik. Govorilo se je nato o sanaciji naših listov ter se je poverila tov. Mavriču naloga, da na prihodnjem zborovanju poroča o tem vprašanju. Omeniti je med dopisi še iz-

Nogavice in druge pletenine, dalje perilo, ovratniki in v to stroko spadajoče blago dobite najceneje v specialni trgovini

A. & E. Skaberné
Ljubljana, Mestni trg 10

Velika izbira!

Solidna postrežba!

javo večine ljutomerskih tovarišev, da izstopajo iz društva, ker je bil g. ravnatelj Robič žaljen, v št. 44. »Učit. Tovariša« v dopisu »Iz ljutomerskega okraja«. Logične te posledence seveda niso, ker društvo omenjenega člana ni zakrivilo in ni z njim v nikaki zvezi. To vedo tudi ljutomerski tovariši. Pa logika je bila v tem slučaju menda postranska stvar. Na zadnjem zborovanju v Ljutomeru je izprožil tov. Cvetko misel, da naj bi izdalo in založilo društvo zemljevid glavarstva. Vsakdo, kdor počuje domoznanstvo, pač čuti živo potrebo takega zemljevida, brez katerega je uspešen pouk skoro nemogoč. Izvolil se je sedaj poseben odsek s tov. Cvetkom na čelu, ki bo izvedel načrt. Dodatno se je še stavilo vprašanje, kaj dela odsek za zbiranje domoznanske snovi. Odsek je srečno prespal tri leta in se tudi ne bo več zbudil. Da se stvar ne zavleče, še dalje, se je tov. Cvetku poverila naloga, da zbere in uredi v družbi še nekaterih drugih tovarišev primerno snov, na kar jo društvo založi. Zadeva je velike važnosti, zato upamo, da v kratkem kaj čujemo o uspehih te akcije.

Mnogo ogorčenja je zbudila krivica, ki se je zgodila oženjenim učiteljicam pri končni razdelitvi draginjskih doklad. Zveza naj stori v zvezi z Lehrerbundom korake, da se kaj sličnega ne zgodi več. Resni časi so pred nami, boj še ni dobojevan. Treba je, da smo budni, da se združimo v organizaciji vsi brez izjeme, zakaj potem nas morajo in nas tudi bodo upoštevati. Kdor pa stoji v sedanjih resnih časih brezbržno ob strani, je naravnost proti svojemu stanu, je škodljivec stanu! Da se oddolžimo organizaciji, se bo pobiral prispevek za obrambni sklad od vseh, tudi od tistih, ki še niso v društvu. Poslušali smo tudi predavanje tov. Velnarja o »Telovadbi v ljudski šoli po sokolskem sestavu.« Izrazila se je želja, da bi nam tov. Velnar o priliki še praktično izvajal s svojimi učenci nekatere vaje. Tudi bo gledati odslej na to, da se bodo rabili na vseh šolah ista povelja pri telovadbi. Prihodnje zborovanje se vrši zopet pri Sv. Križu; čas zborovanja določi odbor.

Trst.

V znamenju boja se je vršilo 15. t. m. pomladansko zborovanje našega učiteljskega društva za Trst in okolico. Padle so tekom zborovanja čisto ostre besede kakor je pač ta ali oni govornik zastopal to ali ono svetovno naziranje, često smo se ostro spoprijeli — nu, slednjič se nismo razšli kakor »sovražna tabora«, temveč kakor tovariši, ki hočejo v mrtvilo zapadlo učiteljsko društvo v Trstu prebuditi k novemu življenju, samo da smo si v izbiri sredstev navzkriž. Glavne poteze zborovanja bi bile sledeče: Predsednik tov. Ferluga otvori zborovanje, spominjaje se umrlega člana A. Valentiča. Hkrati opozori, da z današnjim dnem stari odbor s predsednikom vred odstopa, in sicer zaradi raznih glasov o nedelavnosti učiteljskega društva, oziroma njegovega odbora. Priznava tov. predsednik, da je bilo minulo društveno leto res bolj »mrtvo« leto, reče pa sicer, da se je vendarle nekaj storilo. Sicer pa naj občni zbor presodi in če bo ta izvolil povsem novo vodstvo, bo tudi tov. Ferluga, dosedanji predsednik korakal za jim kakor preprost vojak, samo da bo delovanje novega odbora v prid našega zatiranega učit. stanu. Ni mu za nobeno čast, zato poudarja vnovič, da se sme čutiti po tolikih letih delovanja trudnega in da ne reflektira v nobenem slučaju na zopetno izvolitev. Nato prečita par opravič zaposlenih članov, ki so pa večji del tekom zborovanja prispeli. Med temi opravičbami je značilna izjava dosedanjega podpredsednika Iv. Krašovica, ki iz društva izstopa, ker »noče biti član istega ki je združeno v »Zavezi«, ker so se mu s strani upravnistva »Zavezinega« glasila (»Učit. Tovariša«) pošiljali »razlaljivi« dopisi v zadevi poravnave naročnice. Ob kratkem, vsebinsko res ubogem tajniškem poročilu se je vnela debata, ki bi imela pokazati mišljenje našega učiteljskega društvenih in šolskih ter tudi preko ozkih mej šablonskega okvirja dosedanjih zborovanj in sestankov segajočih vprašanj. Debata je bila burna, kresale so se iskre, do skupnega umevanja ni prišlo, ali — očistilo se je obzorje kolikor toliko.

»Mladi«, od katerih je predsednik tov. Ferluga pričakoval — »napade«, so nastopili in — čuda! — kogar so najmanj »napadali«, je bil ravno odstopajoči odbor, medtem ko se odstopujočega predsednika nihče ni spomnil z žal besedo. Kritika »mladih« je bila nekaka samokritika društvenikov.

Prvi, ki se je oglašil k tajniškemu poročilu, je bil tov. Bukovec. Po kratkih uvodnih besedah je jel v posebnem referatu razvijati svoje mnenje o nalogah tržaškega učiteljskega društva. V prvi vrsti je poudarjal, da to ni znalo privabiti ter vzgojiti učit. naraščaja, da se je često bavilo s postranskimi vprašanji, namesto da bi se poprijelo perehjih stanovskih vprašanj. Dalje je poudarjal, da tržaško učiteljsko društvo zapravlja svoje moči v raznih društvih in prireditvah dvomljive vrednosti, med tem ko za lastno organizacijo nima smisla. Ožigosal je takozvane »pseudorodoljube«, postavljaj proti temu konkretne zahteve v prvi vrsti do učit. društva... ali vse to je šlo precej »mimo ušes«, ker smo morali dvakrat glasovati, je li tov. Bukovec sploh sme nadaljevati ali ne. Večina je odločila z »da«, in tako je referat prišel srečno do konca. Ob koncu — nov vihar! Tov. Bukovec je pač često rabil sila drastične izraze, ki so sicer pokazali jasno sliko naših društvih in socialnih razmer, ali so bile — po nedolžnem! — zopet povod marsikateremu spodtikanju. Oglašil se je tedaj »proti« tovariš Girmek, ki je v čvrstem govoru poudarjal svoje rodoljubje, in hkrati izrazil mnenje, da imamo danes »opraviči z nekakšno opozicijo«. V debato s tezami, postavljenimi po tovarišu Bukovcu, se sicer ni spustil, a trdil mu je, da trdi v eni ali drugi točki prav, posebno v točki odgoje naraščaja; da pa je društvo v tem oziru dosedaj že mnogo poizkusilo, ali — žal — z malim uspehom. Komu na rovaš naj pade tedaj neuspeh? Dalje omenja, da je marsikaj, kar se danes očita odboru in društvu, že on na jesenskem zborovanju očital. Če je mladim tovarišem tudi do poglobitve v socialna vprašanja, naj dejanjski to pokažejo s pristopom k »Socialni Matici«. Za njim se je oglašila tovarišica Gregoričeva, ki je ganjena protestirala odločno proti nekemu pasusu Bukovečevega referata. Tovariši Bukovec, Samiec in Ferluga so pojasnili tovarišici pravi smisel onega pasusa, kar je gospodična tovarišica, ki ji je v poteku zborovanja došel nov znak zaupanja in spoštovanja, vzela na znanje.

Oglašil se je nato k besedi tov. F. Kleinmayr. V stvarnem govoru je pojasnil vprvo, da so vsi tržaški kolegi prepričani, da je naše učiteljsko društvo potrebno reorganizacije, revizije svojega delovanja in v prvi vrsti požrtvovalnih udov, ki bodo najprej delovali v lastni organizaciji in potem šele preostale sile vdinjali temu in onemu. Danes pa je tu v Trstu ravno nasprotno. Mi žrtvujemo obstoj svoje organizacije obstoju raznih društev često dvomljive vrednosti za prosep našega življa. Mi se pokorimo želji tega in onega stanu, ali za lastni stan nimamo smisla. Stanovske zavednosti ni med nami. Mi radi delamo, da, ali le za druga društva, za svoje ne; često za druge privilegirane sloje, a za svoj proletarski sloj ne. Mi rešujemo druga društva; dobro! Ali katero teh društev bo nas rešilo, če potreba potrka na naša razsula vrata?

Kako nas pa ljubijo drugi stanovi in druge korporacije, bodi za zgled to: Ko so letos naši podučitelji in suplenti potom učiteljskega društva vložili spomenico, ki prosi za izboljšanje njihovega materialnega stanja, na mestni zastop, so v informacijo predložili odpis te spomenice vsem trem v tržaškem mestnem svetu zastopanim političnim skupinam. To je, da smo predložili ta ubogi prepis zohlevnih zahtev bednih slovenskih suplentov in podučiteljev tudi — čudite se! — soc. demokrični stranki, (notabene stranki, ki zastopa slaboplačane delavce!), to je zbudilo nezadovoljnost med vodilnim osebami našega političnega društva »Edinosti«. Tako da je dvomljivo, je li bodo slovenski poslanci podpirali našo prošnjo. Za koga se sedaj poganjamo, zanemarjujoči lastne zadeve!? Naše učiteljsko društvo naj se povsne iz mrtvila, zadnji čas je. Vnanje naj precizira svoje stališče napram Zavezi in njenim najnovejšim pred-

logom. Vpliv hočemo tudi mi imeti na ukrepe Zaveze. Tega vpliva nam nihče ne brani, samo posluševati se ga nočemo. Proučuje se naj načrt o deželni Zvezi primorskih učiteljskih društev. Določijo naj se stališče našega učit. društva nasproti drugim, neučiteljskim društvom. Naše učit. društvo naj se bolj zavzame za naše materialno vprašanje. Poprime naj se resno slovenskega ljudskošolskega, meščanskošolskega in srednješolskega vprašanja, ker nobena druga korporacija ne bo storila tega povsem odkrito brez izvenšolskih primesi. Oživi naj se učit. delo med ljudstvom, sistematično delo — brez popivanja, plesov in podobnih veselic, ki več škodijo negoli koristijo. Notranje pa naj se delovanje učit. društva razteza na sancijsko društvenih ustanov (n. pr. šolarskih knjižnic), na zainteresovanje članov pri društvenih in socialnih vprašanjih, osobito pa na vzpodbudo k stanovski zavesti, »ker le potem bomo ponosni delavci in ne — hlapi.«

Nato so nastopili zopet govorniki »pro« in »contra«. Tovariš Marinšek je prvvo dopolnil tajniško poročilo ter dokazal, da je dosedanji odbor nekaj več delal, negoli poročilo izdaja. Pravi, da najdemo na vsaki stvari dobrih in slabih strani dovolj. **Iščimo pa dobre in stopnjujemo jih. V tem je rešitev!**

Debata postane sedaj bojoviteja. — »Sprimejo« se tovariši Grmek, Samec, Andrej Čok, Gerbec, Amalija Čokova o marsikateri točki, ki se sicer ne tiče direktno trž. učit. društva, ki pa sila vpliva, in močno posega v delovanje in — hiranje tega društva, ter bi moglo provzročiti omalovaževanje ali pa dvigniti ugled najinteligentnejšega slov. društva v Trstu. Osobito se vrti debata okrog »psevdo-rodoljubstva«, o škodi in dobičku raznih »rodoljubnih« plesov, veselic itd. ter pomenu gotovih — tudi hirajočih društev v tržaški okolici, v katerih učiteljstvo na račun lastne organizacije zapravlja svoje moči.

Glavna govornika tekom zborovanja nastale »opozicije« sta sedaj tovariša Samec in Gerbec, protigovornika pa tov. Andrej Čok in predsednik Ferluga. Nedočleno je še, kje je premoč.

Predsednik Ferluga še pojasni eno in drugo zadevo, osobito ono glede predložitve odpisa spomenice poučiteljev in suplentov. Reče kakor dež. poslanec, da o vsej tej stvari se še ni razpravljalo v klubu slov. poslancev, a da stoji on na stališču, da se iz krušnega vprašanja ne sme delati političnega! (Odobranje!) Slednjič poudarja, da ostane vedno v »rodoljubnih kolovozih« in da vidi v delovanju pevskih društev marsikateri uspeh. Sledeča poročila blagajnice in knjižničarja se sprejmejo brez ugovora.

Pridejo volitve po listkih. Oddanih je 33 veljavnih glasovnic; od teh je ena prazna, zahtevana nadpolovična večina znaša tedaj 17 glasov.

Izid volitev kažejo nepričakovano dejstvo: takozvana »opozicija«, t. j. skupina tovarišev, ki bi učiteljsko društvo rada zdrnila iz mrtvila, je — dasi ne povsem disciplinirana — v večini. Dosedanji predsednik St. Ferluga sprejme deset glasov, medtem ko trinajst glasovnic kandidira kakor predsednika dr. Iv. Merharja. Slednjim glasovnicam bi prišli še razpršene glasove: dva za tov. Bukovca, dva za tov. Kleinmayra, dva za tov. Daneva; tako da je takrat res le slučajno pripisati, da kandidat »opozicije« ni prodril takoj, kakor predsednik. Ožja volitev se vrši 1. marca! »Opozicijska« lista odbornikov je zopet doživela presenečenja. Izvoljeni bi bili tovariš Kleinmayr z 22. glasovi, tov. Samec z 21. glasovi, tov. Bukovec z 18. glasovi, tovarišica M. Gregoričeva s 17. glasovi. Vsi drugi (voliti bi bilo 10 odbornikov in 3 namestnike) so ostali pod številom 17, dasi so se mu kandidati — recimo tedaj — »opozicije« najbolj približali. Glasovi so bili sila razpršeni. Po daljši debati smo slednjič odločili prijateljski tako-le: Na današnji volitvi izvoljen odborniki odklonijo izvolitev. Ves volilni čin naj se ponovi v nedeljo, 1. marca.

Kakor tudi bodo izpadle nove volitve dvoje je bilo že danes spoznati: 1. da se hoče naša mladina udeležiti v delom, a to brez posebne »kuratele«; 2. da naj ji tega ne branijo oni, ki imajo za društvo mnogo lepših besed, drugače pa zaradi zaposlenosti drugod nimajo za društvo časa.

Zborovanje je trajalo od 11. dopoldne do dveh popoldne — rekord v našem društvenem življenju.

Književnost in umetnost.

»DOMAČE OGNJIŠČE«.

Učiteljska tiskarna pošila osmo leto v svet mesečnik »Domače ognjišče«. Pripesal je ta list že nebroj vzgojnih in poučnih člankov, namenjenih staršem in vzgo-

jevalcem, da jim olajša njihov odgovorni posel pri vzgoji otrok.

Zato bi človek mislil, da ne more biti odlične družine, ki bi ne imela v hiši tega tako važnega lista. Zal, da temu ni tako. Kje leži vzrok?

Morda v tem, da so bili dosedaj članki pisani večinoma strogo poučno in resno monotono, ki ne vlečejo tako, kakor članki, pisani v zabavno-pripovedovalni obliki.

Zato je vodstvo tiskarne sklenilo, da naj se list preuredi, da pridobi čitatelje zase. Ker se je bil njegov dosedanji po-zrtvovalni in zaslužni urednik, zaradi preobilice poslov odpovedal uredništvu, se je poverilo uredništvu in preuredba »Domačega ognjišča« Franu Erjavcu.

Kdo je Fran Erjavec? Mlad naš tovariš je to, tam iz Goriške, ki ga poznajo dosedaj le njegovi ožji prijatelji. A vsi, ki ga poznajo, hvalijo njegovo vztrajno delavnost na prosvetnem polju.

In da je delaven, mi kaže 1. številka letošnjega »Domačega ognjišča«.

Oblika in program lista je njegova misel, njegova je črtica »Mati«, ki seže človeku v srce, in njegov je tudi ves pregled, v katerem se kaže mnogo Erjavčeve individualnosti. V zabavno-pripovedni obliki je pisan tudi Soviškega članek »Ogledalo kot vzgojno sredstvo«, resno zamišljena pa sta vzgojna članka Ferda Plešiča »Nravstvena vzgoja otrok« in Erjavčeva studija »Dekliška vzgoja«, pisana na podlagi raznih virov. Ljubki pesemci »Pesem« in »V vlak« napravljata list raznovrstnejši in mikavnejši.

Ako ni list še tak, kakor si ga želimo vsi, ni to urednikova krivda. Prevzel je list v naglici, in velik program se ne da kar čez noč izvršiti.

A list postane lahko ponos učiteljstva, veselo pozdravljen, v gosposki kakor v kmečki hiši. Toliko in toliko nas je, ki imamo izkušnje iz lastnega življenja dovolj in ki imamo tudi zmožnosti, da jih podamo ljudstvu v prikupljivi obliki — samo volje je treba!

In vi mladi tovariši — vi ste še prav posebno potrebni v krogu pisateljev in agitatorjev za »Domače ognjišče«! Polni ognja in življenske sile ste! Naj nihče ne išče izgovorov! Ako se združimo vsi, ki nam je za dobro stvar, potem postane ta list res zrcalo učiteljskega dela, postane res pravo »Domače ognjišče«, okrog katerega se bo z veseljem zbirala vsa družina, da se zabava in poučuje. Zato: Nihče križem rok! Vsi na delo!

Odborova seja »Maticе Slovenske« dne 13. februarja 1914. Predsednik se spominja smrti dolgoletnega odbornika šolskega svetnika Vilibalda Zupančiča ter poroča sledeče: Društvena knjižnica se že katalogizira. Knjižnica Nobelovega instituta v Stockholmu si izpopolnjuje svoj slovenski del. V zameno stopimo s »Slow. Towarzystvom« v Krakovu in z »Opštinskimi Novinami« v Bitolju; s Krakovsko akademijo se bo izkušalo doseči zveza. Preostala zaloga Rozmáblerjevih »Štirih letnih časov« se odstopi »Šolski Matici«. — Kot ustanovniki so pristopili: c. kr. učitelj Ivan Kovač v Šibeniku, ravnatelj dr. Jos. Tomišek v Mariboru, centralna knjižnica mestnih šol v Zagrebu, župan zagrebški arhitekt Janko Holjac in srbski vseučiliški seminar. — Iz zemljepisnega odseka: Zemljevidno delo je končano; za par dni pojejo korekture na Dunaj v c. in kr. vojaški geografski zavod, ki tiska zemljevid. Zakasnitev zemljevida je neprijetna, a umljiva; sotrudniki so morali delati brez podpore, kakor jih dobivajo za tako delo znanstveni delavci druge; odlične sotrudnike, kakor prof. dr. Cerka, prof. Pajka in prof. Orožna, je rano ugrabila smrt; nasvetovani popravki, ki so zadnje leto prihajali iz raznih krajev, so si čisto nasprotovali. — Iz odseka za slovenski jezik: Pregled o slovenskih dialektih (z dialektološko karto) priobči profesor dr. Nachtigall. Za dialektološke študije bi »Jugoslovanska akademija« v Zagrebu dajala podpore; nekaj takih študij je deloma pripravljenih. Popolne študije o Trubarjevem jeziku še nimamo. Zbrane in izbrane spise o Stanislava Škrabca začne Matica izdajati kot posebno založnino, ki jo bodo Maticarji mogli dobiti za primerno nizko ceno. — Narodopisje: Amaterji-fotografij naj bi fotografirali n. pr. domače priprave, preprosto kulturo, orodje, gorske kočice, posebne obrti, predice, terice, življenje kmeta, kako prevažajo les, delo v železnikih, v Kropi, Kolednike, kmetiško svatbo, fante, ki pojo, dekleta, ki pojo, ki igrajo vrtec, belokranjsko kolo itd. Ob ustanovitvi nove »Deželne zveze za tujski promet«, ki ima posebno panogo v »Domovinoznanstvu«, je Matica načelništvo tega odseka opozorila na svoj Narodopisni odsek in njega načrte. — Iz knjižnega odseka: Na neki poseben dopis se odgovori, da Matica izda Slov. nar. pravljice in pripovedke, ko bodo končane »Slov. Nar.

pesmi« in da se bo misel o izdaju knjige o vseh straneh slov. kulturnega življenja dala uresničiti takrat, ko izide »Jugoslovanska Enciklopedija«, kjer bo gradivo zbrano. — Obsežno monografijo o Einspielerju izda »Družba sv. Mohorja«. Pisatelja životopisa dr. K. Glaserja še nimamo. Monografijo o bolg. pesniku Penču Slavejkovu spiše prof. Bezenšek. Za zgodovino Štajerske, ki zide v Slov. zemlji, še vedno ni bilo mogoče dobiti pisatelja. — Le omenja se predlog, da bi kateri pisatelj izvedel Jurčičev rudimentarni roman »Slov. svetec in učitelj«. — Korespondenco dr. Jos. Vošnjaka (I. del) je priredil dr. Lončar. — Knjižni program za leto 1914: Zabavna knjižnica in Knezova knjižnica. — Vošnjakova korespondenca. — Srbohrvaška narodna lirika (Ženske pesmi), ki jo priredi Cvetko Golar. — Prevod iz svetovne književnosti (Tolstega »Vojna in mir«; Anatole France: »Thais.«) — Izžansko narodno blago (pravljice). — Škrabčevih spisov I. snopič izide kot posebno izdaje. V evidenci je i nadalje imeti misel o izdaji starejših slovenskih pesnikov, ki so doslej nepristopni in že zato neznani.

Regulacija učiteljskih plač na Kranjskem.

Na seji deželnega zbora dne 19. t. m. je na zadevno vprašanje odgovoril g. deželni glavar dr. Šusteršič, da bo predloga deželnega odbora o regulaciji učiteljskih plač prihodnji teden predložena deželnemu zboru. — Kakšna bo ta predloga, to je še velika tajnost. — Učiteljstvo čaka nestrpno prihodnjega tedna, ki mu utegne prineseti rešitev iz bede.

Komur ne ugaia zrnata kava, temu se priporoča Kathreinerjeva Kneippova sladna kava.

Kathreinerjeva je zdravju popolnoma neškodljiva ter ima pri tem popolni okus zrnate kave.

Pri nakupu je paziti na dobro zaprto higijenično zavojnino s sliko župnika Kneippa. — Odporo, natehtano blagom! nikoli pristani Kathreiner.

Politiški pregled.

* **Mednarodni politični položaj.** »Budapesti Naplo« prinaša na uvodnem mestu senzacionalen članek, v katerem trdi, da se v vojnem ministrstvu na Dunaju z mrzlično naglico pripravljajo zaradi vedno bolj naraščajoče vojne nevarnosti. Slovanske intrige da so postale že tako velike in tako nevarne, da jih mora Avstrija razbiti, če treba tudi z oroženo silo. Članek je zbudil v političnih krogih veliko pozornost, zlasti ker se trdi, da izvira iz merodajnih vojaških krogov.

* **Organizacija armade.** V Pardubical nameravajo v najkrajšem času ustanoviti novo konjeniško poveljstvo št. 9, ki mu podrede 1. praško in 9. pardubiško kavalerijsko brigado z jezdečo artiljerijsko divizijo št. 9. Novo divizijo bodo tvorili dragonski polk št. 1, 4, 11, 13 in 14. Tudi vojaške aviatike organizirajo in ustanove letalni bataljon s štirimi stotnijami. Vsaka stotnija bo razpolagala s 26 aeroplanov. Da to izvedejo, nabavijo 26 novih aeroplanov.

* **Vojno ministrtvo za omejitve dvo-boja.** Vojni minister je izdal nova določila, ki dvo boj v armadi jako omejujejo. Častne zadeve med častniki naj se poravnajo z obestranskim odpuščanjem. Poslopja kakor vojaš. šole, telovadnice, šole za jahanje in druga vojaška poslopja so za dvo boj prepovedana.

* **Penzija za matere.** Iz Washingtona poročajo: Demokratski poslanec George C. German namerava vložiti predlogo, ki zahteva, da naj se osnuje poseben sistem za pokojnino za matere. Če bi bila predloga sprejeta, bi dobile matere, katere zamorejo dokazati, da se je mož pri delu ponesrečil, 10 dolarjev na mesec. V slučaju, da imajo tri otroke, ki še niso stari 18 let, dobijo pa po 15 dolarjev mesečno.

Kranjske vesti.

— **K regulaciji učiteljskih plač.** Mogoče, da doseže letos učiteljstvo vendarle izboljšanje svojih službenih prejemkov. Potreba je tu in denar tudi. Če imajo v merodajnih krogih resno voljo, učiteljstvu pomagati in povzdigniti šolstvo v deželi, je vsak izgovor nemogoč. Regulacija učiteljskih plač bi morala biti glavna in prva naloga sedanjega zasedanja deželnega zbora. Če se to ne zgodi, bo izgubilo učiteljstvo obeh strank vse zupanje v tiste, ki je njih sveta dolžnost, da vendarle že rešijo to pereče vprašanje, ki se ne dá nič več odlašati. Dovolj je stradanja, dovolj trpljenja in dovolj solz je bilo že otrih v učiteljskih družinah zaradi pomanjkanja kruha. V prvi seji deželnega zbora se je zastopnik vlade, ekscelesca baron Schwarz krepko zavzel za izboljšanje učiteljskih plač. Hvala mu! In če bo vlada vztrajala na tem stališču, smo prepričani, da se bo regulacija tudi res in ugodno rešila. Tudi g. deželni glavar je v svojem otvoritvenem govoru omenil, da bo treba preurediti šolski zakon tako, da bo pomagano ljudstvu in tistim, ki žive od šole in za šolo. No, pri sedanjih plačah ne more »od šole« nihče živeti, zato prosí učiteljstvo izboljšanja svojega slabega gmotnega stanja. »Za šolo« bo pa živelo učiteljstvo le tedaj, če bo toliko gmotno podprto, da mu ne bo treba stradati in prezebati, da se mu ne bo treba pehati za slučajnimi postranskimi zaslužki, da bo torej vse svoje moči lahko posvetilo šoli in edinole šoli. Tako je in nič drugače. Besede g. deželnega glavarja se nam zde tudi nekoliko dvoumne in resnično se bojimo, da bi se ne uveljavila zopet nova »previdnost«, kakršna se prakticira pri delitvi draginjskih doklad, ki je povzročila med učiteljstvom že toliko nesloge, preprirov, sovraštva in demoralizacije. Ta »previdnost« je ugledu učiteljskega stanu več škodovala, kakor vse druge neprilike in neugodnosti, ki se mora z njimi boriti učiteljstvo. Pristranska regulacija bi bila delo proti šoli in ne za šolo. Zato prosimo deželno vlado, ki ima pri regulaciji lahko odločilno besedo, ker je država dala denar, da čuva interese šole in učiteljstva ter zastavi svoj vpliv, da se bo izvršila regulacija pravično in enakomerno v prid vsemu učiteljstvu, naj pripada ta ali oni katerikoli politični stranki v deželi. Organizovano avstrijsko učiteljstvo zahteva take plače, kakršne imajo državni uradniki zadnjih štirih činovnih razredov. Predlogi so torej tu; če je pa tu tudi volja odločilnih činiteljev, bomo videli še ta mesec.

— **Novo šolsko poslopje v Ljubljani.** Občinski svet je na zadnji seji na predlog podžupana dr. Trillerja sklenil najeti posojilo 400.000 K, da se sezida novo šolsko poslopje za III. deško ljudsko šolo.

— **Umrli** je dne 17. t. m. tovariš Josip Jeglič, nadučitelj v Selčih, po dolgi in mučni učiteljski bolezni — jetiki — v 30. letu svoje dobe. Zapušča vdovo in dva otroka. — Ljubemu tovarišu bodi ohranjen blag spomin! Preostalim naše iskreno sožalje!

— **Zastopnikom dež. odbora se imenujejo** v c. kr. deželni šolski svet; člani: Jaklič Franc, drž. in dež. poslanec; Jarc Evgen, drž. in dež. poslanec; dr. Lampe Evgen, dež. odbornik; Remec Bogumil, ravnatelj Slov. trg. šole; Namestniki: Karl Dermastja, dež. poslanec; dr. Zbašnik Fr., podravnatelj dež. uradov; dr. Zajec Ivan, dež. odbornik; dr. Pogačnik Lovro, deželni tajnik.

— **Novi abecednik in politika.** »Sava« piše: V prvem razredu naših ljudskih šol je že dolgo časa v rabi Gabrček-Razingerjevo »Berilo za obče ljudske šole, I. del«, ki ga izdaja Bambergova tiskarna. Za pričetnik pa je tudi izšlo že predlanskem v Učiteljski tiskarni Vidrovo »Moje prvo berilo«, lani pa je izšla v c. kr. zalogi šolskih knjig na Dunaju Krulčeva »Moja prva čitanka«. Doslej smo bili mnenja, da ljudskošolsko berilo, potem, ko je bilo aprobirano od naučnega ministrtva, vendar ne more biti povod kakim političnim razpravam in preganjanjem. Ali naši ljubeznivi slovenski klerikalci zavohajo vse in so iznajdljivi v vsem. Bambergova in dunajska tiskarna sta nemški tiskarni, zato ju je treba podpirati, kar pa se tiska v slovenskem podjetju, proti temu se mora nastopiti, če je treba tudi s prismojenimi argumenti. Priznani strokovnjaki sicer trdijo, da je Vidrov abecednik naša najboljša knjiga te vrste, a velegledni in svetovnoznani učenjaki pri »Gorenjcu« vidijo v njem mnogo pomanjkljivosti. Tem velkriknikom ni prav, da že pri črki »i« ni par molitvic in »sestavkov z verskim misljenjem«. Slike v njem se jim zde za šolsko knjigo karikature. Gospodje pedagogi, abecednik ni molitvenik in tudi nikdar ne